

Rana ura, slovenskih fantov grob

analiza frazeoloških prenovitev v spletni slovenščini

Martin Justin, Nejc Hirci in Polona Gantar

martin1123581321@gmail.com

nhirci@gmail.com

apolonija.gantar@ff.uni-lj.si

Slovenščina na spletu in v novih medijih

Ljubljana, 25. – 27. november 2015

Namen raziskave

- Raba frazeoloških enot v spletno specifičnih žanrih
  - zastopanost
  - delež frazeoloških prenovitev
  - značilnosti ustvarjalne jezikovne rabe

Teoretična izhodišča

- frazeološka enota
- frazeološke prenovitve
- spletna slovenščina

Frazeologija in frazeološke enote

- Frazeologija je jezikoslovna veda, ki preučuje različne tipe **večbesednih enot**, njihove **pomenske, izrazne, skladske in besedilne lastnosti**.
  - večbesednost
  - izrazna in skladska ustaljenost
  - pomska neprozornost
  - ekspresivnost, metaforičnost, slikovitost

eno- ali večbesednost?

■ frazni glagoli

- *up loudati – uploudati, daunoloudati*
- *up date – updatati, updejtati*

trenutno se **uploada** ampak bo še trajalo varno, da si vse slike **up loadal** na FaceBook

■ izrazi, nastali po frazeološki poti

- *piš me v uh – pišmevuh; pišmevuhovstvo*
- *majke mi – majkemi, jebi ga – jebiga*
- *je bela cesta – jebela cesta – jebelacesta*
- *ne bodi ga treba – ne-bodi-ga-treba – nebodigatreba*

Majke mi, toti ni čist diht...
@merineseri midve sva v žlahti, **majkemi**

■ drugo

- *omb - o moj bog*
- *lp – lep pozdrav*
- *smsjati – sms-jati*
- *konec koncev – koneckoncev, kratko malo – kratkomalo*
- *stand up – standup; on line – on-line – online*

O MOJ BOG kaki tviti
OMG, kir popizditis dobivam

da danes zopet ne bo nič, odstraniš make	up	, daš v pižamo in skriješ pod kovter.
Najbolje pa je, ce to storis sam. Heads	up	. ¶ V Bauhausu so me gledali kot največjega
Čakam, da požegnajo, da lahko grem. Thumbs	up	za šefa, ki mi je prinesel svež rogljiček
zanimivo, omenja tudi Jacksona oz. njegovo back	up	vokalistko . ¶ La femme qui se poudre - čudovit
za novo leto ". Letni časi so res fucked	up	. ¶ Če imaš vrane v akustičnem dvorišču
če si muzikaličen te zna odpeljat daleč. Up	to you . ¶	. @tjablonsky + Bojan Adamič.
pretiravali @GobaFunk ¶ @strupko sicer pa, shut	up	! :) končno najdem podobnomislečo punco...
letih. Žalostno, da je moral priti push	up	od drugod. ¶ @BKovacec @EvaKobe24ur
je bila totalna čudovitka, hvala za stand	up	comedy šov. #soocenjeLJ ¶ Kdo je stilistka
uporabil samo VIP ¶ Današnji sanjski line	up	bi bil: Dead Boys, Dead Kennedys in kot
pa politični noži v hrbtih... Luka, grow	up	! ¶ @petrasovdat V pričakovanju izjave, da
ne bi vedla:) ¶ Glavno, da imam še perfect mejkap		ko v fejk kroksicah nesem smeti ven
http://t.co/SB6VzUFJt ¶ @Pawla40 ej sam en mejhn headsup		, kle ni lajkov tko k na FBju! #welcome ¶
odstopil, pa ga žal nima! ¶ DROLC go home and šadap		! ¶ Hehe tipa ko sem videl na odmevih sem
@BanicGregor ¶ A majo ta tedn vremenarji kšn Standup		comedy slučajno? Vrjetno bo zvečer bl
http://t.co/UfWN1M2tpT ¶ Si že videl tale delček lineupa		za Tomorrowland? Nooro kajne? ! : D Kdo

Izrazna in pomenska ustaljenost?

- **Kurja koža** ol ouver! Rade #Šerbedžija je Zakon!
- Omojboh... 30 sekund #Sanremo2014 pa že **kurja koža**, solzne oči...
- včeraj sem prešlatala celo zimsko kolekcijo. **kurja koža** v trenutku!
- 3cm veliko **kurjo kožo** dobim že pri trailerju, kaj šele bo.
- pa ko čuješ zvok od stare impreze ti kr **kurja koža** rata
- omg, meni kar **kurja koža** postane, ko vidim ono fotografijo
- bemu sunac, **kurja koža**, pa napete bradavičke:)

poz.

- Ja, ko si pa avto kaskiral, ti pa niso upoštevali trenutnih popustov... men gre kr **kurja koža** ...
- Ko slišim za besedo strokovnjak, dobim **kurjo kožo**.
- Na čelu države bo Gospod Janez Janša, rdeči tk kr **kurjo kožo** dobite ko ga omenim

neg.

Pomenska (ne)prozornost?

■ star

- star model avta
- stara mama
- staro mestno jedro
- stari običaji
- star prdec
- star papir
- stara celina
- stara zaveza

■ črn

- črna barva
- črn oblak
- Črno morje
- črn kruh
- črna kava
- črna kronika
- črna gradnja
- črna vdova

Večbesedne (leksikalne) enote

LBS (Gantar et al. 2008)

neleksikalizirane

- kolokacije
- skladijske zveze

leksikalizirane

- stalne besedne zveze
- **frazeološke enote**

FE

- nujno večbesedne
- relativno zgradbeno in skladijsko trdne
- pomensko neprozorne
- z izkazano ekspresivno, metaforično vlogo v besedilu

Frazeološke prenovitve

(Kržišnik 1990: 399)

- Frazeološke prenovitve so **hotene** in **namerne inovacijske spremembe** FE, niso sistemske in so zato **enkratne**.
- Spremenijo **obliko** in/ali modificirajo **pomen** FE.
- Da je prenovitev učinkovita, mora vzpostavljati **razvidno razmerje do pomena izhodiščne FE**, hkrati pa prinašati **nove pomenske razsežnosti**.
- Ustvarjalni posegi v pomen in/ali obliko FE so za razliko od **napak** v besedilu funkcionalni in v literaturi pogosto obravnavani kot **stilni postopek**.

Frazeološke enote - raba

(Kržišnik 1990: 399)

- FE imajo glede na neFE poudarjene konotativne prvine zaradi tega je raba FE v vsakem besedilu **stilno opazna**.
- Raba FE v nespremenjeni (izhodiščni) obliki je v besedilu opazna že s svojo **pogostnostjo**.
- Višja pogostnost FE je lahko znak **bogatejšega in pomensko bolj razplastenega jezika**.
- Namesto FE lahko avtor izbere tvorbo **lastnih metafor** (npr. frazeološke prenovitve).

Spletna slovenščina?

- računalniško posredovana komunikacija (uporabniške spletne vsebine)
- nekorrigirana sporočila
- specifični žanri

***

- elementi nestandardnosti, govornosti,
- inovativnost, individualnost, učinkovitost, opaznost ...

Metode

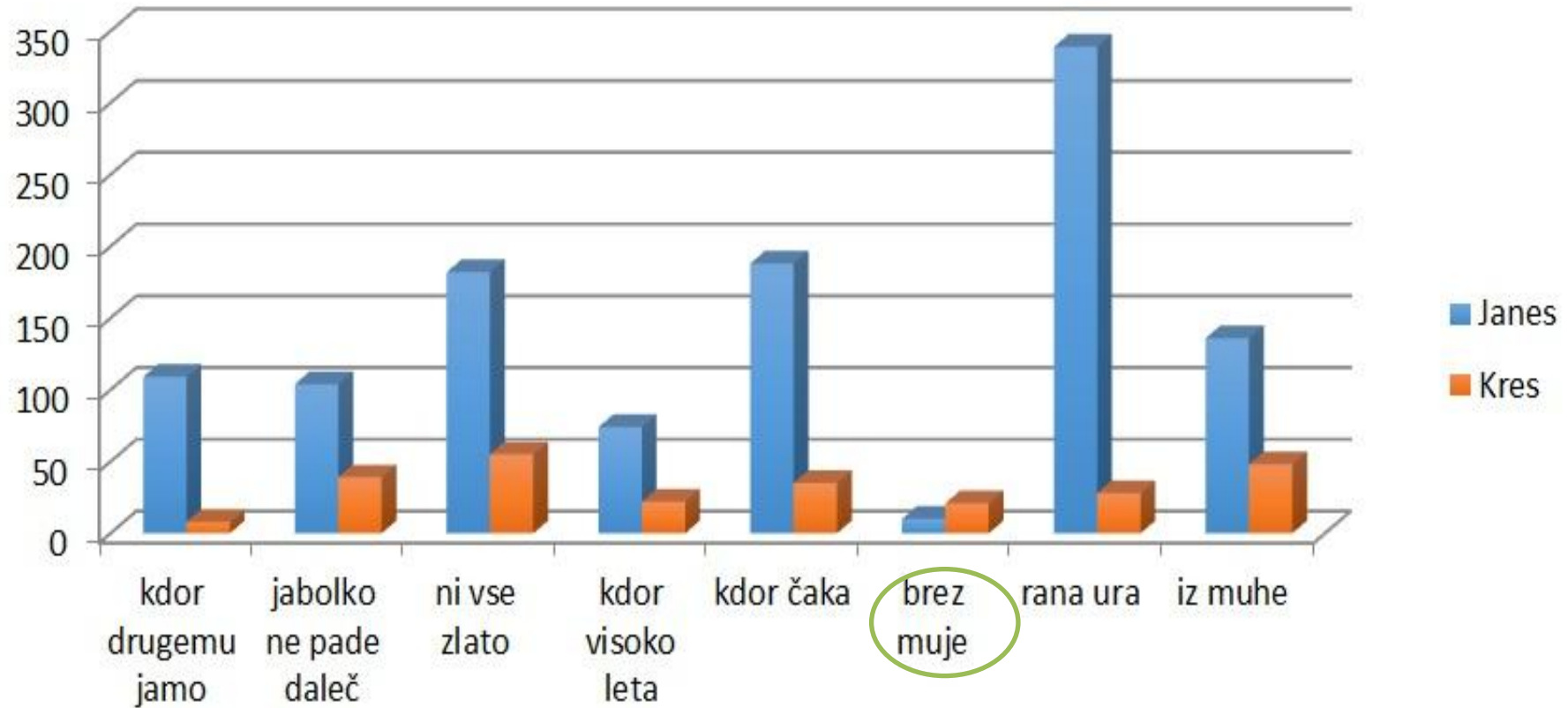
- Pri raziskavi smo izhajali iz korpusa **Janes** (v0.3; Fišer et al. 2014)
- Za primerjavo smo uporabili korpus **Kres** (Logar et al. 2012) – brez internetnih besedil.
- Za analizo korpusov smo uporabili orodje Sketch Engine (Kilgarriff et al. 2004), in sicer funkcije
  - iskanje v konkordančniku
  - urejanje besedilnega okolja in filtriranje besedil
  - besedne skice in
  - frekvenčni prikaz obravnavane FE v določenem besedilnem tipu

Obravnavane FE

- *kdor drugemu jamo koplje, sam vanjo pade*
- *jabolko ne pade daleč od drevesa*
- *ni vse zlato, kar se sveti*
- *kdor visoko leta, nizko pade*
- *kdor čaka, dočaka*
- *brez muje se še čevelj ne obuje*
- *rana ura, zlata ura*
- *iz muhe delati slona*

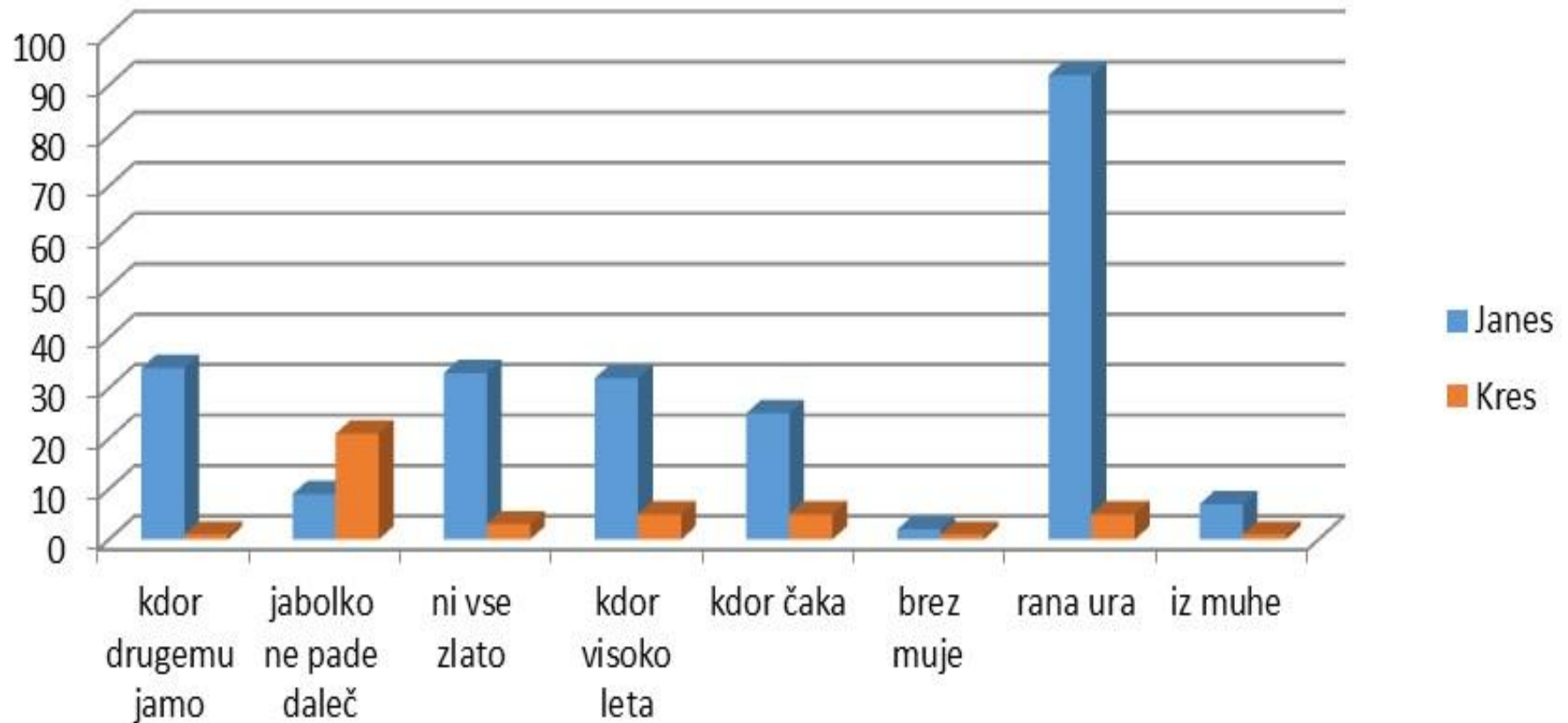
Iskalni pogoj	Korpus Janes (161 mio besed)				Korpus Kres (120,5 mio besed)			
	vse pojavitve	Izhod iščne FF	preno vitve	nejasno /dobesedno	vse pojavitve	izhodi ščne FF	preno vitve	nejasno/ dobesedno
<i>kdor drugemu jamo</i>	109	59	34	12	8 (3)	7	1	0
<i>jabolko ne pade daleč</i>	104	91	9	4	39 (2)	18	21	0
<i>ni vse zlato</i>	182	146	33	3	55 (13)	48	3 (1)	4 (1)
<i>kdor visoko leta</i>	74	38	32	4	22 (3)	17	5	0
<i>kdor čaka brez muje</i>	188	155	25	10	35 (5)	27	5	3 (1)
<i>rana ura</i>	10	3	2	5	21 (0)	16	1	4
<i>iz muhe</i>	339	215	92	32	28 (5)	17	5 (2)	6
<i>iz muhe</i>	136	128	7	1	48 (11)	45	1	2
skupaj	1142	835	234	71	256 (42)	195	42 (3)	19 (2)

Frazeološke enote: pogostnost

Frazeološke prenovitve: pogostnost

Frazeološke prenovitve – vsebinska analiza

- Pri vsebinski analizi frazeoloških prenovitev nismo izhajali neposredno iz obstoječih tipologij, ki problem obravnavajo ločeno iz izraznega in pomenskega vidika, ker se nam zdita neločljivo povezana.
- Prav tako se nismo opredeljevali do t. i. **napak**, ki se prepoznavajo znotraj t. i. „frazeološke norme“ (Kržišnik 1996)
- Značilnosti frazeoloških prenovitev smo opazovali predvsem glede na **učinek** ali **namen** avtorja posledično pa tudi glede na **način**, kako je prenovitev dosežena.

■ ponovna aktualizacija (dobesedni pomen):

- *kdor drugemu jamo koplje, ga bo sosed ovadil zaradi dela na črno*
- *kdor drugemu jamo koplje, je prvega že zasul*
- *kdor drugemu jamo koplje, je grobar*
- *kdor visoko leta, je pilot/ptič/stevardesa*
- *kdor visoko leta, daleč vidi*
- *kdor čaka, ima dobre živce*
- *kdor čaka, postane star*
- *rana ura, zaspana ura*
- *rana ura, rano dan zjebe*

- **demetaforizacija** -> ponovna vzpostavitev metaforičnega premika
  - *iz muhe delati **Airbus/Dumbota***
  - *jabolko ne pade daleč od **hruške***
  - *brez muje se še **papuč** ne sezuje*
  - *ni vse **zlato**, kar je **nafta** (nafta = črno zlato)*
  - ***žena** ne pade daleč od drevesa*

■ križanje (kontaminacija) FE

- *kdor drugemu jamo koplje, je sam svoje sreče kovač*
- *ni vse zlato, kar se Janezek nauči*
- *kdor visoko leta, se najslajše smeje*
- *kdor visoko leta, ne pade daleč od drevesa*
- ***rana ura, slovenskih fantov grob***

■ družbena aktualizacija

- *kdor drugemu jamo koplje, **vlada** vanjo pade*
- *kdor drugemu jamo koplje... je jutri vabljen v **Rovte***
- *ni vse zlato, kar je **Žižek***
- *kdor visoko leta, je **Peter Prevc***
- *rana ura, zlati **Rolex***

- Raba FE je za spletno specifična besedila tipična in glede na nespletna besedila **pogostejša**.
- Velik delež frazeoloških prenovitev v spletno specifičnih besedilih glede na izhodiščne FE je mogoče obravnavati kot **priljubljen način ustvarjanja humornega učinka**.
- Doseganje takega učinka pomeni predvsem izrabo **ključnih pomenskih lastnosti sestavin izhodiščne FE** (podobesedenje, nasprotni pomen, nepričakovana beseda itd.)
- Hkrati pa je za razumevanje prenovitve potrebno poznavanje **zunajjezikovne danosti in pomenske vrednosti sestavin**, ki v prenovitveno FE vstopajo na novo (lastna imena ipd.)